

ЯК ПЛАНУЮТЬ ШТРАФУВАТИ ЗА ПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ГОТІВКОВОГО ОБІГУ

Контроль є, а фінансових санкцій немає?

На сьогодні у сфері готівкового обігу склалася практично унікальна ситуація. Скасовано штрафні санкції за порушення порядку здійснення операцій з готівкою, установлені Указом Президента від 12.06.95 р. № 436/95 (далі – Указ № 436). Залишилася тільки адміністративна відповідальність за КУПАП, про що ми писали в «БАЛАНСІ», 2019, № 50, с. 19. Разом з тим об'єкт контролю залишився. Як залишилися і функції контролю, покладені на ДФС (п. 57 розд. IV Положення, затвердженого постановою Правління НБУ від 29.12.17 р. № 148, далі – Положення № 148).

Нагадаю, що при перевірках з питань дотримання суб'єктами господарювання (далі – СГ) касової дисципліни податківці перевіряють (п. 58 Положення № 148):

- ведення касової книги та оформлення надходження і видачі готівки;
- повноту і своєчасність оприбуткування готівки в касах;
- наявність самостійно встановленого ліміту каси і його відповідність самостійно здійсненим розрахункам;
- наявність у касах підприємств торгівлі, громадського харчування і послуг розмінної монети для видачі решти;
- відповідність даних касових і банківських документів при отриманні СГ значних сум готівкою;
- дотримання порядку використання готівкової виручки, встановленого Податковим кодексом, за наявності у підприємства податкового боргу;
- дотримання порядку видачі готівки під звіт, у тому числі на відрядження;
- дотримання обмежень при готівкових розрахунках між СГ і фізособами.

Як бачите, список підконтрольних питань – значний. Очевидно, що в перспективі одними адміністративними санкціями за «готівкові» порушення справа не обмежиться. Тому давайте заздалегідь заглянемо до законопроектів.

Що пропонується в законопроектах: загальна фіскалізація і премія покупцеві

На сайті Мінфіну розміщено **законопроект від 03.09.18 р.**, яким установлюються такі штрафні (фінансові) санкції:

- за перевищення встановленого ліміту залишку готівки в касі – **у розмірі 100 %** суми виявленої понадлімітної готівки (за Указом № 436 було 200 %);
- за неоприбуткування, неповне та/або несвоєчасне оприбуткування готівки в касі – у **двократному розмірі** неоприбуткованої, не повністю

та/або несвоєчасно оприбуткованої суми готівки (за Указом № 436 був п'ятикратний розмір);

- за перевищення встановлених строків використання готівки, виданої під звіт, або за видачу під звіт готівки без отримання авансового звіту за раніше видану суму – **у розмірі 25 %** виданих під звіт сум (і Указом № 436 була встановлена така сама штрафна санкція);
- за невидачу розрахункового документа, що підтверджує сплату особою готівки (крім розрахунків із застосуванням РРО), – **у розмірі 200 %** сплаченої суми (в Указі № 436 подібної норми не було).

Звідси видно, що акценти контролю змістилися у бік захисту прав споживача. Нагадаємо, що Закон від 12.05.91 р. № 1023-XII «Про захист прав споживачів» (далі – Закон № 1023) **зобов'язує продавця**, а не дає йому право, видавати споживачеві розрахунковий документ установленої форми, що засвідчує факт купівлі, з позначкою про дату продажу (абзац другий ч. 11 ст. 8 Закону № 1023).

Невидача (несвоєчасна видача) покупцеві чека як документа, що підтверджує виконання договору, кваліфікується як порушення прав споживача (п. 8 ч. 1 ст. 21 Закону № 1023). Разом з тим у ст. 23 Закону № 1023, що встановлює покарання за порушення прав споживачів, не проглядається прямої відповідальності за це порушення. Це явний законодавчий пропуск. Мабуть тому крім штрафів, передбачених Законом від 06.07.95 р. № 265/95-ВР (далі – Закон № 265), і планують запровадити **окремий штраф за невидачу розрахункового документа** для тих СГ, які торгують без РРО.

Цілком логічне прагнення законодавців стимулювати масову установку РРО, оскільки перевіряти такого торговця легко. Тому і виникла законодавча ініціатива, спрямована у бік загальної фіскалізації готівкових розрахунків у сфері торгівлі (у тому числі через інтернет), громадського харчування, торгівлі через автомати з продажу товарів, надання послуг з приймання готівки для подальшого переказу, пасажирських перевезень тощо. До рішення проблеми підійшли з двох сторін: технічної та контрольно-перевірочної.

Технічна сторона питання. На підставі постанови КМУ від 13.06.18 р. № 472 до кінця 2019 року проходить апробацію експериментальний проект реєстрації та експлуатації новітніх моделей програмних та/або програмно-технічних комплексів, що виконують функції РРО. Мета експерименту – розширити перелік пристроїв, які можуть створювати електронні фіскальні чеки і передавати фіскальні дані до ДФС. Це можуть бути комп'ютери,

планшети, смартфони зі спеціальним програмним забезпеченням, зареєстровані в Держреєстрі РРО. Заразом це дозволить зменшити витрати бізнесу на придбання й обслуговування РРО.

ДФС уже забезпечила функціонування спеціально розробленої для цього інформаційної системи E-Receipt. Для реєстрації кас і касирів у приватній частині Електронного кабінету створено електронний сервіс «Експериментальний проект РРО».

Контрольно-перевірочна сторона питання. При очікуваному ентузіасми проекту зростанні числа суб'єктів підприємництва, що застосовують РРО, виникає запитання: як їх усіх перевірити, якими силами?

На озброєння хочуть узяти прийом, випробуваний в інших країнах: **залучити населення до контролю над торговцями**. Інакше кажучи, будь-яка купівля може стати контрольною. Якщо покупець не отримав чек, тобто виявив порушення у продавця, і повідомив про це ДФС за встановленою формою, то він буде винагороджений. Щоб зацікавити людей, запроваджується так званий кешбек, якийсь грошовий бонус, прив'язаний до суми штрафу, накладеного на недбайливого продавця.

Ця ідея реалізована в **законопроекті від 27.12.18 р. № 9451**, який вносить зміни до Податкового кодексу (далі – ПК) і Закону № 265. У чому ж суть законодавчих ініціатив?

На продавця накладається **штраф у розмірі 200 %** від вартості проданих з порушенням товарів (робіт, послуг) (далі – товарів), але не менше 50 НМДГ (850 грн) **за перше** (протягом календарного року) **порушення на окремому господарському об'єкті СГ, таке як:** проведення розрахункової операції через РРО на неповну суму покупки; не проведення розрахункової операції через РРО; невідповідність у юрисіб на місці проведення розрахунків суми готівки за Х-звітом фактичної суми готівки більше ніж на 10 % МЗП, установленої на 1 січня податкового (звітного) року, а при застосуванні юрисобою розрахункової книжки – загальної суми продажу за розрахунковими квитанціями; нероздрукування відповідного розрахункового документа або проведення розрахункової операції без використання розрахункової книжки.

За кожне наступне порушення штраф становить **500 %** вартості проданих з порушенням товарів, але не менше 100 НМДГ (1 700 грн).

Порівняйте! Чинна редакція Закону № 265 передбачає за перше порушення символічний штраф – 1 грн, а за кожне наступне порушення – у розмірі 100 % вартості проданих з порушенням товарів. Отже, прогрес у цьому питанні, як то кажуть, наявний...

Запроваджується поняття **«компенсація частини сум штрафу»**. Ця компенсація перераховується споживачеві (покупцеві) **за рахунок штрафних санкцій**, застосованих ДФС за результатами перевірки продавця за зверненням або скаргою покупця про порушення платником податків порядку проведення розрахункових операцій. Сума компенсації становить **100 % вартості проданих товарів**.

Для того щоб отримати компенсацію, покупцеві доведеться потрудитися: скласти скаргу на торговця, у якій зазначити свої дані, включаючи адресу проживання та реєстраційний номер облікової картки платника податків, номер телефону, дату купівлі, перелік товарів, адресу магазину або місце купівлі. У разі купівлі товарів через інтернет – зазначити інтернет-сайт, де було зроблене замовлення або наведена інформація про товар і продавця. Також треба навести перелік отриманих від продавця документів, надати інші докази замовлення, оплати й отримання товару, а також зазначити свій розрахунковий рахунок, на який **може бути** зарахована компенсація (якщо буде прийняте позитивне рішення). До скарги обов'язково додаються копії документів, отриманих разом із товаром.

Негативний момент: отримати гроші споживач зможе, тільки якщо виконано такі умови:

- у зверненні споживача зазначено його розрахунковий рахунок і банк;
- сума штрафу зарахована в повному обсязі до держбюджету;
- до скарги додано копії всіх перелічених у ній документів;
- вартість товарів у рамках однієї розрахункової операції, за якою подано звернення, становить більше 50 НМДГ (більше 850 грн). Тобто про дрібні порушення не йдеться.

Ясно, що коли продавець оспорить накладений на нього штраф у суді (а в реальності ця процедура може розтягнутися на роки), споживач врешті-решт може нічого не отримати.

Позитивний момент: якщо споживачеві поталанило (наприклад, продавець визнав порушення і швидко сплатив штраф до бюджету), отримана сума компенсації не включається до загального оподаткованого доходу споживача (п. 165.1 ПК планують доповнити пп. 165.1.60).

Як бачите, штрафи за невидачу чеків планують значно збільшити, а ось чи зможе споживач отримати бонус від держави за документування такої «контрольної закупівлі» і донесення інформації до податківців – велике питання.

Ольга ЦЕЛУЙКО, шеф-редактор